

gjorde sina erfarenheter om de olyckor, som uppstått genom skabbens kastningar på lungor, hjerta, lefver, nerver o. m. dl. I våra dagar, då man vet orsaken till denna åkomma ligga i en insekt, som biter sig in i hullet, skall talet om kastningar af skabb förefalla hvar och en såsom den största löjlighet. De som ännu ej förmåtts öfvergå till denna lära, eller ock vid förekomne sjukdomsfall ej igenkännt lidandet rätta art, hafva med misslyckade kurer fått plikta därför.»

10 Ur dessa v. W:s något för mycket med fremmande konstord betyngda anföranden torde dock hvarje läsare kunna inhemta det väsentligaste, att nemligen hudåkommor och utslag hos barn böra botas ju förr dess hellre och blott betraktas såsom yttre åkommor, hvilka äfven oftast genom enkla yttre medel kunna häfvas. Det oskyldigaste och i saknad af läkares råd alltid användbara medlet torde väl vara, att öfverstryka det angripna stället med olja¹, renadt ister eller i brist deraf med färskt osaltadt smör – och att dervid till vidare anse skroflerna för en myth.

20 Med verklig förfäran erinrar sig Ref., huru han sett unga barn plågas med många veckors svältkurer, för att aflägsna någon sårnad i näsan o. s. v., allt under förutsättning, att de skrofulösa anlagen vore dess upphof, och att dessa sålunda kunde utsvältas. Herr v. Willebrand har sannerligen bevisat föräldrar och barn i detta land en icke ringa välgerning, om hans afhandling skulle lyckats öfvertyga de praktiserande läkarena, att icke den, af ingen dödlig kända orsaken skrofelsjukan, utan dess antagna verkan, det synliga och handgripliga utslaget bör förföljas och förstöras. Och hvad än möjligen Herrar Eskulaper må kunna hafva att häremot invända, säkert synes vara, att vederbörande föräldrar framledes icke skola vara benägna, att låta skroflernas förföljande begynna, förrän enkla yttre medel visat sig otillräckliga till
30 det ondas häfvande.

J. V. S.

65 SVENSKA TIDNINGEN MOT LITTERATURBLADET.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1856

40 I Svenska Tidningen N:s 146, 147 för den 25 och 26 Juni d. å. läses en ytterligare artikel, rigtad mot uppsatsen i detta blads Marshäfte om Finska Litteratursällskapets årsberättelse. Denna gång är det Sv. Tidningens Redaktion, som i saken tager sig talan; och är det blott att beklaga, att uppdraget synes ålegat någon medarbetare i bladet, i hvars förmåga det icke stått, att göra artikeln till en af de många i detta blad förekommande väl tänkta och väl skrifna.

Artikeln hufvudsak äro åtskilliga utrop öfver de »bittra utgjutelserna mot Sverige och Svenskarne», som vår upsats säges innehålla, och hvilka utgjutelser skola vara »från vissa Finska skriftställares sida vanliga».

50 Hvilka dessa Finska skriftställare varit eller äro, torde för våra läsare utgöra en lika obekant sak som för oss. Här i Finland har med undantag af brukliga tidningsnotiser så litet blifvit skrifvet om, för eller mot Sverige, att sådant verkligen kan räknas till de mest ovanliga

¹ Fiskleferoljan lär numer vara med synnerlig framgång anlitad.

företeelser inom landets ringa litteratur. Ja oss veterligen är detta blads ifrågavarande uppsats sedan decennier det första och enda exempel på en Finsk skriftställares uppträdande ens mot någon Svensk författare; och samma uppsats är bestämdt den första och enda, i hvilken Svenska författare ställas till ansvar för deras yttranden angående Finska förhållanden. En annan sak är, att Finska skriftställare, under yrkande på Finska språkets och nationalitetens goda rätt, uppträdt mot Svenska språkets allenastyrelse *här i Finland*. Taga Svenskarne parti för detta envælde, böra skarpa ord icke vara dem så oväntade. Äfven vi hafva, såsom läsaren vet, skrifvit endast mot sådana partitagande författare och de Svenskar, hvilkas åsichter de möjligen representera – icke mot Sverige och Svenskarne. Den bitterhet, Sv. Tidningen i våra uttryck tadlar, är således rigtad mot sagde författare och deras meningbröder, icke mot Svenskarne. Vår uttryckliga reservation i detta hänseende lär vi väl få gälla, oaktadt Svenska Tidningens bemödanden att ställa de ifrågavarande författarna under Svenska nationens egid.

Vi medgifva eljest villigt, att våra uttryck kunnat utan skada för sak vara mildare valda, icke derföre att anledning till hårda ord saknades, utan just derföre att den i öfverflöd finnes. Någon tillrättavisning förtjenar dock öfvermodet; och ett helt folks sjelfkänsla får icke opåmindt trampas i stoftet. Af orsaker, dem vi icke närmare kunna förklara, var det också en lång återhållan och – Sv. Tidningen må vara öfvertygad derom – icke endast Red:s enskilda harm, som i våra ord yttrade sig.

Men då Svenska Tidningen påstår, att vi saknat anledning och skäl, så skola vi med det första genom ett litet florilegium ur Svenska första genom ett litet florilegium ur Svenska »tidningar och brochurer» göra dess redaktion bekant med, hvad Svenska författare skrifvit och skrifva om Finska förhållanden.

Till öfverflöd tillhör Svenska Tidningens Redaktion dessa författare. Den drager i tvifvelsmål, att någon Svensk yrkat, att vi här i Finland borde »söka vår enda lycksalighet i att fortfarande låta Svenska språket vara bildningens och lemna vårt eget språk och Finska folket åt dess öde.» Emellertid använder samma Redaktion alla möda för oss Finnar bevisa, huru, om Svenskan skulle genom bemödandena för Finskan upphöra att här vara bildningens språk och officiellt språk, likväl icke Finskan utan ett annat fremmande språk komme att intaga Svenskans plats. Och bladet försäkrar dertill, att detta är »Svenskarnes tanke i den frågan.» Hvad är då detta annat, än ett helt öppet yrkande, att Svenskans bibehållande såsom bildningens och officiellt språk är Finlands lycka, medan sträfvandet att göra Finska språket till bildningens bereder landets olycka. Ty så anses det naturligtvis af Sv. Tidningen – och det med rätta – att ett annat *fremmande* språks inträdande i de af Svenskan nu inriktade rättigheter vore för Finska folkets bildning och nationalitet förderflitigt. Hvilken förunderlig blindhet, att under den ifrigaste bevisning, att endast Svenskans bibehållande som bildningsspråk kan rädda Finnarnes nationela tillvaro, lika ifrigt förneka, att någon Svensk någonsin yrkat, att Finnarne häri böra söka sin enda lycksalighet! Bladet vill kanske icke »lemna Finskan och Finska folket åt dess öde»? Nej bevars, långt derifrån! Det senare skall såsom hittills få vara ett folk af bönder, och dess språk ett språk utan litteratur och civilisation. Eller hur, värda *Svenska Tidning*?

Vi kunna fägna Sv. Tidningen med underrättelsen, att denna vishet icke är ny, att samma satser blifvit framställda här i Finland. Men man har också här insett, att ett folks eget språk är ett säkrare värn för dess

nationalitet, än ett fremmande, hvilket detta än vara må, och att, om så sker, som Sv. Tidningen och Svenskarne förespå, det icke sker derföre, att Finska folket, nu vaknadt till något sjelfmedvetande, begär sin andel af allmän mensklig bildning, utan derföre att Finnarne redan i århundraden lydt under fremmande öfvervälde, och derföre att ett fremmande språk och en fremmande, icke nationel bildning lika länge varit i landet herrskande.

10 Vi hafva verkligen hvarken håg eller tid att enkom vederlägga Svenska Tidningen förvända åsigter af förhållandet mellan en nations språk och dess nationalitet, dess tillvaro såsom nation. I den frågan har man här i Finland skrifvit nog; och äfven vi hafva efter förmåga sökt utreda den Sv. Tidningen till tjenst.

Bladet talar om språket i jemnbredd med en hel hop andra saker och ting, hvilka skola för en nation vara af högre värde än språket. Det hänvisar oss till Elsass, der de fransosierade Tyskarne äro så utomordentligt lyckliga Tyska språket förutan! – Förlåt vår oartighet! Men vi kunna sannerligen icke lemna oanmärkt, att här i Finland snart nog hvarje skolgosse vet, att till dess sanna värde uppskatta detta slags nationlig lycka. Huru herrlig är väl icke Elsassarens nationalitet! Sv. 20 Tidningen kan säkert upplysa, hvilken nation det folket egentligen tillhör. Tyskar hafva de varit. Fransmän skola de troligen *blifva* – efter ett par sekel. Men det är just denna slags lycka Finnarne skulle undanbedja sig. Tillåt oss nemligen vidare erinra, att Tyska nationen kan hafva råd på, att låta ett stycke af sitt språk och *sin nationalitet* försvinna här, ett annat der, men att, när Finska språket upphör att lefva i Finland, äfven *Finska nationen* är stendöd – och den saken, hoppas vi, är solklar äfven för det enfaldigaste förstånd. Så länge derföre Svenskarne icke lära oss någon annan väg till lycksaligheten än Elsassarens – behagade de behålla sin vishet för sjelfva.

30 Låt oss i stället antaga, att Svenska Tidningen och Svenskarne, efter de i denna fråga följas troget åt, vid erhållen kännedom om sträfvandena här i Finland för Finska språkets kultur, om önskningarne för dess inträdande i sina naturliga rättigheter, om förhoppningarne för Finska nationalitetens bevarande – skulle betygat sin stora glädje öfver allt detta, beklagat, att de numera endast med sina välönskningar kunna gynna dessa sträfvanden och förhoppningar, med all klarhet och värma bevisat och yrkat, att desamma äro de rättmätigaste på jordens rund, att rättvisa och billighet, att närvarande tids bildning fordrar och dess upplystare statskonst gillar, att äfven ett lydfolk må få behålla sin 40 nationalitet, sitt språk, sin troslära, sina lagar, sina seder och i sin egendomliga anda utveckla sig till allt det, verdarnes och nationernas Herre kan hafva nedlagt i dess förmåga – låt oss antaga, att Sv. Tidningen och Svenskarne så talat, att de dertill fogat sina goda råd och de senare, om möjligt, sina bona officia¹ för sakens framgång. Vi tro icke, att ett sådant förfarande å deras sida varit för denna framgång absolut nödvändigt, men en rättvis sak lider åtminstone icke af ökade bevis för dess rättvisa, och för nationer som för enskilda är likars deltagande en lika angenäm som gagnande uppmuntran. Säkert är, att vår anmälan af Finska Litteratursällskapets årsberättelse, om anförda 50 antagande vore verklighet, varit i annan anda hållen.

Ännu en erinran i allt förtroende. Svenska Tidningen talar, såsom öfriga »tidningar och brochurer», med lätt förklarligt välbehag om den fordna »Svenska *provinsen*» Finland, sammanställande den med Hal-

¹ Som bekant, glömdes det 1809.

land och Bohuslän och Gud vet hvilka andra Svenska provinser. Fakta kunna icke förnekas; och det är oförnekligen sannt, att Finland varit endast en Svensk provins. Historien må afgöra, hvilken lycka dylika provinser, stora som konungariket, bragt Sverige. Faktiskt är, att de icke kunnat bibehållas. Men ingen förnuftig människa vägrar gerna att göra någon skilnad mellan provinsen Finland och provinsen Halland, icke blott derföre, att den förra provinsen var 1/3 del af hela konungariket, utan hufvudsakligen derföre, att Finlands befolkning icke är af Svensk, icke ens Skandinavisk, ja icke af Germanisk eller ens af Indo-Germanisk stam. Huruvida någon sjelfständighet lemnad åt ett underkufvad folk, så helt och hållet fremmande för det herrskande folket, kunnat vara af statskloketen föreskrifven, må vara derhän. Faktiskt är, att »provinsen» nu har egen lagstiftning, egen styrelse, eget statsverk och med förlof – har i behåll egen nationalitet och eget språk. Om mycken kloket vittnar det derföre icke, att ännu alltjemnt framhålla sagde provinsiela beroende. Det är åtminstone icke klokt, då man, såsom Sv. Tidningen, i samma andetag ger vinkar om den fornda provinsens nuvarande elände och söker väcka dess längtan til de Egyptiska köttgrytorna. Sjelfmant erbjudet sig dervid för en Finne en jemnförelse.

10

20

När Finlands Storfurste, Kejsaren af Ryssland, afgifver Sin *regentförsäkran till Finska folket*, förkunnar Han, att Han uppstigit på Kejsaredömet Rysslands och – Storfurstendömet Finlands *thröner*. Kommer så Svenska Tidningen – med »Svenskarne» – och håller tal om de Svenska provinserna Halland och Finland, så kan man här i Finland väl icke påstå, att den – med »Svenskarne» – säger någon osanning; men det gifves historiska sanningar, hvilkas idkeliga upprepande kan vara gagnlöst. Af denna art är den nämnda provinshistorien, så länge Sverige håller åtminstone en Generalkonsul i Finland.

30

Äfven Svenska Tidningen torde af den anförda jemnförelsen kunna lära, huru de stora på jorden förstå att skona vissa strängar, hvilka de små – Bladet behagade hålla oss ursäktade – finna sin lust uti att omildt beröra.

J. V. S.

66 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 9, september 1856

E. G. GEIJERS FÖRELÄSNINGAR ÖFVER MENNISKANS HISTORIA.

40

Geijer höll 1841–1842 föreläsningar öfver Menniskans Historia. Dessa föreläsningar voro fria föredrag utan koncept. Numera professor Ribbing, en af G:s åhörare, antecknade det förelästa, och första terminens anteckningar äro äfven af Geijer sjelf öfversedda och rättade. Vid utgifvandet har Herr R. utom sina anteckningar kunnat rådfråga endast några schemata till särskilda föreläsningar. Läsaren öfvertygas dock lätt, att intet väsentligt i sammanhanget brister. Äfven i formen igenkänner man Geijer öfverallt, ehuru det fria föredraget gifvit ord och uttryck en frihet, stundom gående i det komiska, som icke vanligen anträffas i G:s skrifter. Naturligt är, att det hela icke kan hvarken till sammanhang eller framställningssätt vara så värdadt, som en skriven bok; ehuru man äfven i Geijers senare skrifter i detta hänseende stundom finner en frihet råda, som hos en mindre snillrik författare vore ett fel.

50

Föreläsningarna, såsom ett uttryck af Geijers hela verldsåskådning, äro af det värde, att det bör skattas för den första lycka, att den utmärkta mannen vid dem haft en så intelligent och omsorgsfull åhörare som Hr Ribbing. Icke blott för Svenska litteraturen, utan för hvarje tänkande bildad menniska skulle deras spårlösa försvinnande väl varit den största förlust. De utgöra ett utkast till en historiens filosofi. Man finner dock, att vid arbetet, att finna en fast ståndpunkt för betraktelsen, Geijer blifvit öfvervældigad af sitt ämne, så att det mesta af föreläsningarna utgör en inledning, i hvilken han kritiskt genomgår hela den nyare filosofins historia. Klar och gående på hufvudsak i uppfattningen, skarpsinnig och snillrik i bedömandet är denna kritik i och för sig af största intresse; och ehuru dess resultat ingalunda är i filosofisk mening bevisadt, ger det dock ett tillfredsställande svar till menniskoandens högsta frågor. Ja det hela är egentligen ett svar på dessa, så att äfven den historiska utvecklingen för Geijer blir vetandets, det religiösa medvetandets, icke utveckling i handlingens värld.

Boken är icke för den stora läseallmänheten, utan för den vetenskapligt bildade – och bland denna för dem, som hafva något allvar med sin öfvertygelse; ehuru vi icke tveka, att dess läsning skulle väcka allvarliga tankar äfven hos det stora antal, som aldrig drömt om, att en öfvertygelse för människan behöfves, om hon vill vara något mera, än ett djur med förmåga att äta kokad mat och att sladdra.

Vi pryda vårt blad med ett utdrag, omfattande de två första föreläsningarna för hösttermin 1841.

67 UR HERTHA AF FREDRIKA BREHMER.

30 *Litteraturblad n:o 9, september 1856*

Den berömda författarinnan har börjat en serie »Nya Teckningar ur Hvardagslifvet» med denna roman: »Hertha eller en själs historia, teckning ur det verkliga lifvet». Det vore missaktning mot boken och Författarinnan, att icke närmare ingå på frågan om romanens konstvärde. Vi skola derföre i ett följande häfte till densamma återkomma. Här meddela vi på förhand ett utdrag, tjenligt att karakterisera hjertinna och bokens allmänna tendens.

40

68 JERNVÄGSFRÅGAN I TIDNINGEN WIBORG

Litteraturblad n:o 9, september 1856

Tidningen Wiborg har, såsom icke oväntadt varit, gjort åtskilliga anmärkningar vid och mot artiklarne om Finland's kommunikationer i detta blads Majhäfte. Af stor vikt äro dock dessa anmärkningar icke. Men sakens vikt förtjenar att äfven det mindre viktiga icke lemnas oanmärkt.

50 I hufvudsak, i frågan: om jernvägar eller kanaler? synes numera någon anmärkningsvärd olikhet icke finnas i tidningen Wiborg's och vår uppfattning. Wiborg påstår väl, att »särskilda» förhållanden i Finland göra jernvägsanläggningar mindre förmonliga än i andra länder. Det är ganska riktigt. Vi hafva icke förbisett det, och det kan icke gerna förbises, att jernvägar i mera kultiverade och tätare befol-